

Prosjektbeskrivelse: Foredling av nye sidereplesorter ved Sandalen Gård

Bakgrunn og målsetning

Utviklingen av nye eplesorter tilpasset spesifikke klimatiske og agronomiske forhold har gjennom historien vært en sentral del av både kommersiell og akademisk planteforedling. I Norge er det økende interesse for lokalprodusert sider av høy kvalitet, og denne interessen stiller krav til eplesorter med særegne aromatiske og strukturelle egenskaper – særlig med hensyn til innhold av bitterstoffer (tanniner), syre og sukker.

Sandalen Gård initierte i 2024 et langsiktig foredlingsprosjekt med formål å utvikle nye norske siderepler. Hovedmålsetningen er å frembringe eplesorter som kombinerer høy sykdomsresistens, god klimatisk tilpasning og høyt innhold av tanniner – et nøkkelkriterium for strukturert og lagringsdyktig sider. Prosjektet bygger videre på internasjonal kunnskap innen epleforedling, blant annet fra franske INRAE og det britiske Long Ashton Research Station, samtidig som det er forankret i norske dyrkingsforhold.

Metodisk tilnærming

Prosjektet tar utgangspunkt i kontrollert pollinering mellom utvalgte foreldresorter, der følgende kultivarer er benyttet:

- *Sommerseth Redstreak* – en klassisk engelsk bittersøt sort med høyt innhold av tanniner.
- *Ellis Bitter* – en klassisk engelsk bittersøt sort med høyt innhold av tanniner.
- Ulike moderne og sykdomsresistente spiseepler med dokumentert robusthet mot skurv og frukttrekraft.

Pollinering ble gjennomført i vekstsesongen 2024. De resulterende frøene ble sådd våren 2025, og frøplantene vil deretter overvåkes og evalueres gjennom en flerårig seleksjonsprosess. Fokus vil være på vekstform, blomstringstidspunkt, frukt karakteristika og motstandsdyktighet mot sentrale sykdommer. Evalueringen skjer etter standardiserte metoder for klonal utvalg, og det forventes at de første fruktene kan vurderes sensommeren 2027 eller senere.

Eierskap og finansiering

Prosjektet er fullt ut finansiert og drevet av Sandalen Gård, uten offentlig eller ekstern støtte. All forskning, dokumentasjon og feltarbeid foregår på gården, noe som sikrer lokal kontroll, faglig kontinuitet og mulighet for hurtig beslutningstaking i seleksjonsprosessen.

Tidligere erfaring og genetisk grunnlag

Sandalen Gård har tidligere utviklet to eplesorter gjennom seleksjon fra frøplantemateriale:

- **V174** – preget av frisk syre og god fruktbarhet.
- **V191** – en mer kompleks og tanninrik variant.

Disse sortene inngår som referansemateriale i det videre seleksjonsarbeidet og representerer verdifulle genetiske ressurser i prosjektet.

Perspektiver og betydning

Det norske klimaet krever sorter med kort vekstsesong, høy klimastabilitet og lav sykdomsbelastning. Satsing på utvikling av norske siderepler har både økonomisk og kulturhistorisk betydning, og Sandalen Gårds prosjekt står i et strategisk landskap hvor økt selvforsyning og produktdifferensiering er sentralt. Prosjektet vil kunne bidra med nye impulser til norsk fruktdyrking, styrket kunnskap om epleforedling i marginale klima og langsiktig forbedring av det genetiske utvalget for kommersiell siderproduksjon i Norge.